

Ještě k nevydaným státovkám a bankovkám tzv. emise C II

V Merkur-Revue č. 5 a 6 z roku 1999¹ jsme informovali o některých okolnostech vzniku a dalším osudu nevydaných státovek a bankovek tzv. emise C II (označení centrálně-bankovní praxe pro vytištění, ale nevydaná platidla po 20 Kčs tvaru C vzoru 1953, 100 Kčs tvaru C vzoru 1951 a 1.000 Kčs tvaru C vzoru 1951). V širším smyslu, i když přísně vzato nesprávně, zařazujeme do této emise také rozpracovaná, ale nedokončená platidla po 10 Kčs tvaru B vzoru 1953 a 5.000 Kčs vzoru 1952, kterou lze pracovním označováním jako B, případně A/2. Přesněji bychom měli hovořit o platidlech připravovaných v letech 1946–1953, která podle původního záměru měla tvořit výtvarně a technicky ucelenou řadu, ale z různých důvodů by ji nikdy netvořila, ani kdyby byla vydána².

Mezi nedokončená a nevydaná papírová platidla z tohoto období tedy patří technicky zcela dohotovená a již sériově vyráběná státovka po 20 Kčs s datem 25.2. 1953 (BAJER 1999, N 11) a bankovky Státní banky československé (dále jen "SBČS") po 100 Kčs s datem 24.10. 1951 (BAJER 1999, N 10) a 1.000 Kčs s datem 9.5. 1951 (BAJER 1999, N 9), dále pak státovka po 10 Kčs s datem 25.2. 1953 (BAJER 1999, N 13) a bankovka SBČS po 5.000 Kčs s datem 9.5. 1952 (BAJER 1999 nezná)³, jejichž sériová výroba však ještě nebyla zahájena a jsou známé jen ojedinělé exempláře v různých etapách technické rozpracovanosti. Ostatní nominální hodnoty této soustavy, o nichž jsou zmínky v archivních pramenech (5, 50 a 500 Kčs)⁴, dosud nebyly objeveny ani ve zkouškách či nátiscích.

Na začátku roku 2001 provedla Česká národní banka (dále jen "ČNB") avizovanou kvantitativní, kvalitativní a odbornou prověrku svých zásob státovek a bankovek po 20, 100 a 1.000 Kčs, které se pohybují v řádu několika tisíců kusů každé nominální hodnoty. Během zmíněné prověrky byl pravděpodobně vůbec poprvé proveden soupis existujících sérií. Vzhledem k tomu, že v archivních materiálech dosud nebyla vyhledána a publikována podrobná výrobní dokumentace, je to zatím nejpresnější informace o použitém sériování. Až dosud byly použité série z objektivních důvodů jen odhadovány na základě velmi malého množství studovaných exemplářů. Až do roku 1998 se totiž mezi veřejností pohybovalo jen malé množství tiskařsky dokončených i nedokončených exemplářů, odcizených při úředním ničení těchto platidel, a několik exemplářů (15 ks 20 Kčs, 17 ks 100 Kčs a 16 ks 1.000 Kčs), předaných SBČS a ČNB různým fyzickým a právnickým osobám. Ani výčet nyní zjištěných sérií nemůže být z objektivních důvodů úplný, neboť dnešní zásoby představují jen malý fragment někdejší sériové výroby. Mnohem větší část vyrobených "předreformových" platidel byla totiž po zastavení jejich tisku 30.5. 1953 úředně zničena a v zásobách SBČS bylo ponecháno jen množství, určené pro dokumentaci a budoucí sběratelskou realizaci, které se od 40. let uchovávalo i u jiných československých papírových platidel (převážná většina těchto zásob byla rozprodána v 50.–70. letech, stav emise C II se však v této době neměnil, neboť její prodej nebyl zahájen, ačkoliv byl na konci 60. let za přispění Julia Séma již schválen a připraven).

Pravděpodobně první úřední ničení nevydaných platidel emise C II se uskutečnilo v září 1953 v papírně v Otrokovicích. Informace se opírá o svědectví tehdejšího zaměstnance papírny, který byl ničení přítomen⁵, a napovídá mu i relativně velké rozšíření stokorun mezi laickou veřejností na Zlínsku ještě po padesáti letech. Tuto informaci se však dosud nepodařilo potvrdit z archivních pramenů⁶. Tehdy se nepochybně likvidovaly stokoruny a možná i dvacetikoruny a tisícikoruny, a to jak dokončené, rozřezané cedule (mohly pocházet ze zásob SBČS i z dosud nevyexpedovaných zásob Tiskárny bankovek SBČS), tak i tiskařsky dokončené, ale nerozřezané cedule v celých tiskových arších, tiskové archy nedokončené ze zastaveného

Obr. 1: Nedokončené a nevydané státovky a bankovky hodnot 10, 20, 100, 1.000 a 5.000 Kčs ze začátku 50. let (ilustrační montáž).

výrobního procesu a makulatura (výrobní zmetky). Byly to 20 Kčs (obr. 2) se sérií (tištěna tiskem z plochy s hlavním tiskovým obrazcem), ale bez čísla (tištěno tiskem z výšky v samostatné tiskové operaci), 100 Kčs s kompletními plošnými a knihtiskovými operacemi včetně viditelného i neviditelného číslování⁷, ale bez poslední hlubotiskové operace na líci a snad i jiné druhy rozpracovanosti jednotlivých nominálních hodnot. Celé tiskové archy jsou dnes jako studijní materiál těžko dostupné, neboť byly původními či pozdějšími majiteli rozřezány nebo rozstříhány na jednotlivé cedule a rozprodány jednotlivě jako sběratelský materiál⁸. Právě exempláře s nepřesným (větším či menším) ořezem a nerovnými okraji pocházejí z takto neuměle rozřezaných či rozstříhaných archů (obr. 3).

Obr. 2: Líc exempláře 20 Kčs série A15 z nedokončeného tiskového archu bez čísla (soukromá sbírka v Praze, jiný exemplář soukr. sbírka ve Zlínsku).

Obr. 3: Líc exempláře 100 Kčs série A12 odcizeného při úředním ničení a neautenticky vystřiženého z tiskového archu (soukromá sbírka na Zlínsku).

Podle jiných pramenů⁹ se ničení nevydaných papírových peněz i mincí uskutečňovalo v květnu a červnu 1954. Nepřesné je však konstatování, že uchovány byly jen exempláře určené k dokumentačním účelům. Jak již bylo řečeno výše, ponechaná zásoba vysoce převyšovala množství, odůvodnitelné dokumentační potřebou. Tomuto časovému vymezení odpovídá i přesnější archivní údaj, že ničení částí 20, 100 a 1.000 Kčs se uskutečnilo ve dnech 25.5. 1954 a 1.–17.6. 1954 v n.p. Papírny Štětí a části ještě později, asi v roce 1955¹⁰.

Překvapivá je informace ještě o jednom ničení v papírně ve Štětí v roce 1967. Opírá se o svědectví sběratele, který odtud jeden exemplář získal (později jej přenechal veřejné sbírce v Praze)¹¹. Likvidovaly se

1 MORAVEC 5/1999; MORAVEC 6/1999.	6 ŠOUŠA 2001, s. 30.
2 K tomu podrobně ŠOUŠA 2001; ve vztahu ke Karlu Svolinskému částecně též ŠOUŠA 2001.	7 K významu těchto pojmů viz MORAVEC 6/2000, s. 20–21.
3 MORAVEC 5/2000.	8 Jeden takový případ viz BAJER 1991, s. 202–203.
4 ŠOUŠA 2001.	9 KOŠTEL 1993, s. 31.
5 BAJER 1991, s. 204.	10 ŠOUŠA 2001, s. 30.
	11 KOUNOVSKÝ 1999.